

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סב עמוד ב - סג עמוד א

אמר ליה אביי לרב יוסף: קיימא לן, משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי, ואמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. מהו לאורויי במקום רבו? - אמר ליה: **אפילו ביעתא בכותחא בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא, ולא אורי.** אמר ליה רב יעקב בר אבא לאביי: **כגון מגלת תענית, דכתיבא ומנחא, מהו לאורויי באתריה דרביה?** אמר ליה, הכי אמר רב יוסף: **אפילו ביעתא בכותחא בעו מיניה מרב חסדא כל שני דרב הונא ולא אורי.** רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא. רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא. רבינא סר סכינא בבבל. אמר ליה רב אשי: מאי טעמא עבד מר הכי? - אמר ליה: והא רב המנונא אורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא. - אמר ליה: לאו אורי אתמר. אמר ליה: אתמר אורי, ואתמר לא אורי. בשני דרב הונא רביה - הוא דלא אורי, ואורי בשני דרב חסדא, **דתלמיד חבר דיליה הוה.** ואנא נמי, תלמיד חבר דמר אנא. **אמר רבא: צורבא מרבנן חזי לנפשיה...** רבי אלעזר מהגרוניא ורב אבא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתריה דרב אחא בר יעקב. בעי רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא, אייתי סכינא וקא מחוי להו. אמר להו רב אחא בר תחליפא: לא ליחוש ליה לסבא? - אמר להו רבי אלעזר מהגרוניא, הכי אמר רבא: **צורבא מרבנן חזי לנפשיה.** חזי - ואיעניש רבי אלעזר מהגרוניא. - והאמר רבא: **צורבא מרבנן חזי לנפשיה!** - **שאני התם דאתחילו בכבודו. ואי בעית אימא: שאני רב אחא בר יעקב, דמופלא.** אמר רבא: **ולאפרושי מאיסורא - אפילו בפניו שפיר דמי.** רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי, חזייה להווא גברא דקא אסר ליה לחמריה בצינתא בשבתא, רמא ביה קלא ולא אשגח ביה. אמר ליה: ליהוי האי גברא בשמתא! - אמר ליה: כי האי גוונא מי מתחזא כאפקרותא? - אמר ליה +משלי כ"א+ אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', כל מקום שיש בו חילול השם - אין חולקין כבוד לרב. **אמר רבא: בפניו - אסור, וחייב מיתה, שלא בפניו - אסור, ואין חייב מיתה.** ושלא בפניו לא? והא תניא, רבי אליעזר אומר: לא מתו בני אהרן עד שהורו הלכה בפני משה רבן. מאי דרוש - +ויקרא א' ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, אמרו: אף על פי שהאש יורדת מן השמים - מצוה להביא מן ההדיוט. ותלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר שהורה הלכה בפניו. אמר רבי אליעזר לאימא שלום אשתו: תמיה אני אם יוציא זה שנתו. ולא הוציא שנתו. אמרה לו: נביא אתה? אמר לה: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, **אלא כך מקובלני: כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:** אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו, והיה רחוק ממנו שלש פרסאות. - **בפניו הוה.** - והא רחוק ממנו שלש פרסאות קאמר! - וליתעמיך שמו ושם אביו למה? אלא: שלא תאמר משל היה. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש...זעירי אמר רבי חנינא: נקרא חוטא...רבי אליעזר אומר: מורידין אותו מגדולתו...אמר רבי לוי: כל דמותיב מלה קמיה רביה - אזיל לשאול בלא ולד...

רש"י מסכת עירובין דף סב עמוד ב - סג עמוד א

מהו לאורויי תלמיד במקום רבו - כיון דלא תליא בסברא ומילתא פשיטא היא - שרי, או דילמא חוצפא הוא. ביעתא - ביצה לאוכלה. בכותח - שיש בו ניסויבי דחלבא, דמילתא פשיטא הוא. כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא - אלו ימים אסורין להתענות, להכי נקט מגילת תענית שלא היתה דבר הלכה כתובה בימיהן אפילו אות אחת חוץ ממגילת תענית, ולהכי קרי לה מגלה. בכפרי - שם מקום, ולא היה מקומו של רב הונא, ומקומו בפומבדיתא, ושתייהן בבבל. סר סכינא - בדק סכין לטבח, ולא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם, ונמצא רבינא נוטל לו עטרת כבוד העיר, ורב אשי רבו במתא מחסיא הוה, והיא מבבל. דהא רב המנונא אורי בחרתא דארגז - הואיל ולא היה רבו דר בה, אף על פי שהיתה בבבל, ואני לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך. תלמיד חבר - חכם כמותו, אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר. לנפשיה - בודק סכין לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו, ואין צריך להראות לרבו. ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב דמפליג - הרבה מאד היה זקן וחכם. ולאפרושי מאיסורא - ראה תלמיד אדם רוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק - מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור.

תוספות מסכת עירובין דף סב עמוד ב

מהו לאורויי במקום רביה - אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא. אפילו ביעתא בכותחא - מפרש בערוך דלאו בסתם ביצים איירי דאותן אין צריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו:): ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מביצת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"א) ותייך בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאטו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אביצת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דביצה (דף ו:): נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה דקאמרינן למאי אילימא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש רבינו תם אתי שפיר שפי' דביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דכל חד וחד באפי נפשיה שרי.

כגון מגלת תענית - **פירש בקונטרס** דכתיב ומנחא אלין ימים האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה כדאמרין לקמן אין חכמה ואין תבונה כו' אלא בימים המותרים איירי אי שרי לאורוי וכי ההוא דמקצתן הוו דלא למספד בהון דמורי הי מינייהו שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרין כי האידינא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:).

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא - כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וצ"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרין בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דארגז אף על פי שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפר"ך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מ"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בבבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרין בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנחום בריה דר' אמי איקלע לאתרא דרש להו מותר ללנות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' מני דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו א"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרין בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע באותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייב מיתה הוה ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמעינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בבבל כעין דבר חידוש הוא שנטול שררה כדאמרין (חולין דף יז:). לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב

יורה? - יורה. אי גמיר - רשותא למה לי למישקל? - משום מעשה שהיה. דתניא: פעם אחת הלך רבי למקום אחד, וראה בני אדם שמגבלין עיסותיהם בטומאה. אמר להם: מפני מה אתם מגבלין עיסותיכם בטומאה? אמרו לו: תלמיד אחד בא לכאן, והורה לנו מי בצעים אין מכשירין. - והוא - מי ביצים דרש להו. ואינהו סבור: מי בצעים קאמר. וטעו נמי בהא: מי קרמיון ומי פיגה - פסולין, מפני שהן מי (בצעים) + מסורת הש"ס: ביצים +. ואינהו סבור: מדלגבי חטאת פסילי - אכשורי נמי לא מכשרי. ולא היא, התם לענין חטאת - בעינן מים חיים, הכא - אכשורי כל דהו מכשרי. תנא: באותה שעה גזרו: תלמיד אל יורה אלא אם כן נוטל רשות מרבו. תנחום בריה דרבי אמי איקלע לחתר, דרש להו: מותר ללנות חטין בפסח. אמרו לו: לאו רבי מני דמן צור איכא הכא, ותניא: תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו, אלא אם כן היה רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל! - אמר להו: לאו אדעתאי. רבי חייא חזייה לההוא גברא דהוה קאי בבית הקברות, אמר ליה: לאו בן איש פלוני כהן אתה? אמר ליה: אין, אבוא דההוא גברא גבה עינים הוה, נתן עיניו בגרושה וחיללו. פשיטא, לפלגא - הא קאמר דמהני. על תנאי מאי? תא שמע: דאמר ליה רבי יוחנן לרב שמן: הרי אתה ברשותנו, עד שתבא אצלנו.

רש"י מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב

נוטל רשות מרבו - וכי יהיב ליה רבו רשותא מידק דייק ביה שיהא לשונו פתוח, ולא יטעו השומעין את דבריו. כנגד מחנה ישראל - דכל מאן דבעי מילתא אזיל לגבי משה דכתיב (שמות לג) והיה כל מבקש ה' וגו', אף על גב שהמחנה שלש פרסאות ואתו לגבי משה רבותא דמשה שאני, מחנה ישראל שלש פרסאות דכתיב (במד' לג) ויחנו על הירדן מבית הישימות עד אבל השטים ואמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי ההוא אתרא, והוה ג' פרסי בעירובין (נה:). וביומא (עה:). ר' חייא חזייה כו' - לא איתפרש לן מאי בעיא הכא, ונראה בעיני דהא אתא לאשמעינן, אף על גב דר' חייא תלמידו דרבי הוה, ובמקומו דרבי הוה, לא חלק לו כבוד לרבי מלהפריש זה מן האיסור, דלענין אפרושי מאיסורא אין כאן מורה הלכה לפני רבו, כדאמרין פרק הדר עם הנכרי (עירובין סג) ובמסכת שביעית ירושלמי בפרק שלש ארצות מצאתי בההוא עובדא דההוא דקאי בבית הקברות, דלא גרסינן ביה ר' חייא, אלא רבי הוה, ושני דברים הללו ראה רבי בעכו: דמי ביצים אין מכשירין, והאי, ולא גרסינן דהוה קאי בבית הקברות אלא בעכו, שבה ארץ ישראל ויש בה ארץ העמים, וראה אותן העומדים בגבול ארץ ישראל שהיו מגבלין עיסותיהן בטומאה, ותמה, עד שאמרו לו: תלמיד אחד בא לכאן כו', וחזר וראה אותו כהן עומד בקצת העיר שחוץ לגבול ארץ ישראל, אמר לו: והרי הוא זה ארץ העמים שגזרו עליה טומאה כבית הקברות, ואמר ליה: לאו בן איש כהן פלוני אתה, כו', ולכך נשנו מעשים הללו זה אצל זה.

תוספות מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב

אלא אם כן רחוק ממנו כו' - והא דאמר בפרק הדר (עירובין דף סב: ושם) דאפילו ביעתא בכותחא בעא מיניה מרב חסדא כולי שני דרב הונא ולא אורי התם בפניו ממש איירי דהא קאמר התם רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא ומיהו קשה מהא דקאמר התם (שם דף סג.) דרב המנונא לא אורי בחרתא דארגז בשני דרב הונא לפי שתלמידו היה והכא משמע דחוץ לשלש פרסאות יכול להורות וליכא למימר דהכא איירי בתלמיד חבר ולכך שרי נמי חוץ לשלש פרסאות כמו רב חסדא דהתם דהא כיון דממשה גמרינן כדפירש בקונטרס משמע דבתלמיד גמור איירי ודוחק לומר דחרתא דארגז תוך ג' פרסאות היה ועוד דאמרין התם (שם) בפניו אסור וחייב מיתה ושלא בפניו אסור ואין חייב מיתה משמע התם מתוך הסוגיא דתוך שלש פרסאות חשוב בפניו וחוף של ג' שלא בפניו ונראה דהתם מיירי בלא נטל רשות מרבו.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ס עמוד ב

אמר אביי, האי מילתא דאמור רבנן: אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה, לא משום דמיחזי כאפקירותא, אלא משום דלא מסתייעא מילתא למימרא, דהא אנא הוה גמירנא ליה להא דרב ושמואל, אפי' הכי לא מסתייעא לי מילתא למימרא

רש"י מסכת כתובות דף ס עמוד ב

אפקירותא - חוצפא. דלא מיסתייעא מילתא - שיורה כהלכה.

תוספות מסכת כתובות דף ס עמוד ב

אפילו ביעתא בכותחא - מפרש בערוך דלאו בסתם ביצים איירי דאין לך עם הארץ שלא ידע שהן מותרות בחלב אלא בשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מיירי שמותר לאוכלן בחלב כדתיניא בפ"ק דביצה (דף ו: ושם) וא"ת ואמאי מותר לאכלן בחלב מאי שנא מביצת נבלה דאסרי בית הלל אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במסכת עדיות (פ"א מ"ה) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה החמירו דהוי דאורייתא אבל גבי בשר עוף בחלב דרבנן הקילו וא"ת ומאי אפי' דקאמר אפילו ביעתא בכותחא הא איכא מאן דאמר (חולין דף קיג.) בשר עוף בחלב דאורייתא ולדידיה אסורה כמו ביצת נבילה וי"ל דמ"מ קאמר אפי' שכל העולם נהגו בו היתר ולר"ת אתי שפיר שתירץ דביצת נבילה החמירו משום דנבלה דבר איסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דהוי היתר דכל חד וחד באפי נפשיה שרי. כי אפקירותא – ונ"מ שהיכא שהרב מוחל על כבודו דשרי ואפ"ה אל יורה דלא מסתייע מילתא הואיל ורבו אצלו.

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ה

הלכה ב

איזהו חולק על רבו זה שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים ואף על פי שרבו במדינה אחרת, ואסור לאדם להורות בפני רבו לעולם, וכל המורה הלכה [ג] בפני רבו חייב מיתה.

הלכה ג

היה בינו ובין [ד] רבו י"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה מותר להשיב, ולהפריש מן האיסור אפילו בפני רבו מותר להורות, כיצד כגון שראה אדם עושה דבר האסור מפני שלא ידע באיסורו או מפני רשעו יש לו להפרישו ולומר לו דבר זה אסור ואפילו בפני רבו ואף על פי שלא נתן לו רבו רשות, שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, במה דברים אמורים בדבר שנקרה מקרה אבל לקבוע עצמו להוראה ולישב ולהורות לכל שואל אפילו הוא בסוף העולם ורבו בסוף העולם אסור [ה] לו להורות עד שימות רבו אלא אם כן נטל רשות [ו] מרבו, ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישוב ולהורות בתורה, אלא אם כן היה תלמיד שהגיע להוראה.

הלכה ט

...במה דברים אמורים ברבו מובהק מ שלמד ממנו רוב חכמתו, אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים...

גהות מיימוניות הלכות תלמוד תורה פרק ה הלכה ב

[ג] כתב מורי רבינו בשם ר"י דכל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלים לו הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא. עוד כתב בשם ר"י דדוקא בדבר שיש חידוש בו ואפילו ביעא בכותחא ומגילת תענית שהזכיר הספר בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד יודע בעצמו שאינו טועה אסור להורות אבל בדברים שהשואל יודע מנהגו של דבר כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמתירים לו אין נראה בעיניו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בבבל דבר חידוש הוא שנוטל שררת המדינה כדאמרין לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם. עוד הורה מורי רבינו שכל פסק שאדם רואה בפירוש בספר מספרי הגאונים יכול להורות אפילו בימי רבו ואפילו תלמיד גמור רק לא יורה דבר מלבו ולא יסמוך על ראיותיו ולא ידמה מילתא למילתא מדעת עצמו:

[ד] פר"י דוקא אם נטל רשות מרבו אבל אם לא נטל רשות אפילו חוץ לשלש פרסאות אסור כדפרישית לעיל:

[ו] וכי היכי דאסור להורות בפני חכם ה"נ אסור לחכם להתיר התמוה שדומה לרבים שהתיר את האסור או טיהר את הטמא כדאמרין בפ"ק דסנהדרין כי הוה אתי רב לבבל אמר ליה ר' חייא לרבי בן אחותי ירד לבבל יתיר בכורות אל יתיר כו' עד רב פקיע במומי ושרי מומי דלא ידעי אינשי ואמרי כהאי גוונא שרא רב ואתו למישרא מום עובר וכן בשילהי כל...וכן בריש בכורות...ע"כ:

מרדכי מסכת עירובין פרק הדר [רמז תקז]

[שם] [רמז תקי:] מהו לאורוי במקום רביה אומר ר"י דכל הני הוראות כגון שבא המעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על המעשה שבא. [שם] אפילו ביעתא בכותחא אומר ר"י דדוקא בדברים שיש בהם חידוש לשואל דאפילו ביעתא בכותחא נמי כדפריש' בריש כל הבשר איכא חידוש ומגילת תענית וכל כה"ג דאפילו בהני שהתלמיד עצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל בדברים שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו ששמתירין לו אין נראה לו חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בבבל דבר חידוש הוא שנוטל שררת המדינה כדאמרין לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם: [דף סג] בפניו אסור וחייב מיתה אומר ר"י ברבי אברהם דכולה שמעתין שאוסרין לתלמיד מובהק להורות אפילו שלא בפניו היינו דוקא במקום שהיה רבו רגיל לבא שם לקיצים כגון ביום השוק או בשני ובחמישי אבל אם אינו רגיל לבוא לקיצים לשם כי אם באקראי בעלמא שרי:

שו"ת הרשב"א חלק א סימן קיא

שאלת עוד הא דאמרינן בסנהדרין בפרק קמא (דף ה ב) תנחום בריה דרבי אמי איקלע לאתר דרש להו וכו'. אמרו לו והא איכא הכא ר' מני דמן צור ותניא תלמיד אל יורה במקום רבו אלא אם כן רחוק ממנו שלוש פרסאות. **משמע הא חוץ לשלוש פרסאות מותר. וקשיא דהא בפרק הדר (עירובין דף ס"ג) משמע דבפני רבו היינו תוך שלוש וחייב מיתה. ושלא בפניו אינו חייב מיתה אבל אסור ואפילו רחוק הרבה.**

תשובה דבר זה עמדו עליו הראשונים. וחכמי הצרפתים אמרו בעירובין (שם /ס"ג/) דבשלוש חייב מיתה כבני אהרן דמחנה ישראל שלוש פרסאות. **ותוך שלוש בפניו קרינן ביה. וחוץ לשלוש אפילו בסוף העולם אסור. והיה דסנהדרין בתלמיד חבר. ואין דרכם מחזור בעיני דאם כן לא הוה ליה לתנא למיסתם לישניה ולמימר תלמיד אל יורה אלא אם כן רחוק שלוש פרסאות. דמינה משמע דכל תלמיד קאמר דתלמיד סתם לא משמע תלמיד חבר. אלא הוה ליה למיתני תלמיד חבר אל יורה. ועוד דהא רבה בר בר חנא ורב תלמידי רבי הוו ולא תלמידים חברים. ואפילו הכי אמרינן התם בסנהדרין (פ"ק דף ה') דכי נחתו לבבל שקלי רשותא מרבי. ואמרינן התם כיון דגמירי למה להו רשותא? ופרקינן משום מעשה שהיה וכו' באותה שעה גזר רבי תלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות מרבו. דאלמא אי לאו גזרתיה דרבי הוו שרו אפילו בלא נטילת רשות. וממנה אתה למד לבני אהרן ולתלמידיו של רבי אליעזר שהיו קודם גזרתו של רבי דשלא בפניו יש לו שיעור והיינו תוך שלוש פרסאות. ובפניו פניו ממש או במקומו ובעירו. והא דלא אקשו ליה לרבא התם בעירובין ממעשה של תלמידו דרבי אליעזר אלא משום דנתחייב מיתה אפילו ברחוק שלוש פרסאות. דלכאורה שמעת מינה דלא הוה קשיא להו מינה אלא משום דלרבא בכי הא אינו חייב מיתה. הא לאסורא פשיטא לכולהו דאסור ואפילו רחוק ממנו שלוש פרסאות. לא היא. אלא משום דהתם מימריה דרבא לא איתפרשא בהדיא שלא בפניו בכמה. ועוד דאפילו נתפרשה מכל שכן קא פריך דאפילו רחוק ממנו שלוש פרסאות אסור וחייב מיתה. וגם הרב רבי אברהם ז"ל כן פי' דחוץ לשלוש פרסאות מותר. וא"ת מגזרתו של רבי ואילך מיהא יהא אסור? יש להשיב דנ"מ היכא דנטל רשות מרבו אחד ואף על פי שיש לו רב אחר. דאילו תוך שלוש פרסאות אסור וחייב מיתה עד שיטול רשות אף מן השני. וחוץ לשלוש פרסאות מותר זה שנראה לי לישיב הלכות הללו.**

רא"ש מסכת עירובין פרק ו סימן ב

ב אמר רב יוסף ואפילו ביעתא בכותחא בעאי מיניה מרב חסדא בשני דרב הונא ולא אורי לי. רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא [דף סג ע"א] ורב המנונא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב חסדא. **וכל הני שלא במקומו הוה דהא מקומו של רב הונא הוה בפומבדיתא. ואסיקנא לקמן דבשני דרב חסדא אורי משום דתלמיד חבר הוה. אבל בשני דרב הונא לא אורי אפילו שלא בפניו משום דתלמיד גמור הוה. ואפילו רחוק ממנו יותר משלוש פרסאות אסור. כדאמר לקמן שלא בפניו אסור ואין חייב מיתה. ופריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה הלכה ברחוק שלוש פרסאות מרבי אליעזר אבל אם לא נתחייב מיתה לא קשיא ליה מידי דודאי איסורא איכא. ורבינא דסר סכינא בבבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור אם תלמיד גמור הוה. והא דאמר לפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלוש פרסאות חשיב בפניו. כדמשמע באותו תלמיד שהורה בפני ר' אליעזר שאם היה בתוך ג' פרסאות בדין נתחייב מיתה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש. ועיקר שיעורה דאמר שלוש פרסאות מבני אהרן גמרינן להו שהורו בתוך ישראל שהיה מחניהם שלוש פרסאות. ויראה דהא דתלמיד חבר מותר היינו דוקא חוץ לשלוש פרסאות. ומה שאסור להורות היינו דוקא על מעשה שבא לפניו. אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שבדעתו כיון שאין מורה על מעשה שבא לפניו. וגם נראה דדוקא בדבר שיש בו חידוש לשואל. ואפילו ביעתא בכותחא ומגילת תענית בכהאי גונא איירי. ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אסור להורות. אבל בהוראה שהשואל יודע דהוראה פשוטה היא כגון נותן טעם לפגם או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים וכיוצא באלו דכשמתירין לו אינו דומה לו דבר חידוש שכבר שמע שהוראה זו פשוטה לכל ישראל שרי. ורבינא דסר סכינא בבבל לאו הוראה הואי אלא מפני כבודו של חכם כדאמר (חולין דף יז ב) לא אמרו להראות סכינא לחכם אלא מפני כבודו של חכם. ואין ראוי לת"ח ליטול שררה בפני רבו אלא אם כן נטל רשות מרבו. ואם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי. מידי דהוה אהא דאמר וצורבא מרבנן חזי לנפשיה. או דילמא הני מילי בדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם וכי האי מחיל ליקריה שלא להטריח צורבא מרבנן לבא אליו. אבל דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום רבו. והדעת נוטה לאסור....**

טור יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב

...ואיזהו חולק על רבו כל שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים אף על פי שרבו במדינה אחרת: ואסור לו לאדם להורות בפני רבו לעולם וכל המורה לפניו חייב מיתה וכתב הרמב"ם אם הוא רחוק מרבו י"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה בדרך מקרה יכול להשיב אבל לקבוע בעצמו להוראה לישב ולהורות אפילו הוא בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות רבו או עד שיתן לו רשות וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתלמיד גמור תוך י"ב מיל חייב מיתה אם הוא מורה וחוץ לשנים עשר מיל פטור אבל אסור תלמיד חבר תוך שנים עשר מיל פטור אבל אסור וחוץ לשנים עשר מיל מותר. ולא מקרי הוראה אלא כשמורה על מעשה שבא לפניו אבל שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שבדעתו כיון שאינו מורה על מעשה שבא לפניו ולא מקרי הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשואל אבל בהוראה ידועה שהיא פשוטה לכל כגון נותן טעם לפגם או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בס' וכיוצא באלו שכשמתירין לו אינו נראה לו דבר חידוש שכבר שמע הוראה זו ופשוטה לכל שרי. ולאפרושי מאיסורא כגון שרואה לאדם עובר על עבירה מפני שאינו יודע שהוא אסור או מפני רשעו מותר להפרישו ולומר לו שהוא אסור אפילו בפני רבו שבכל מקום שיש בו חילול השם אין חולקים כבוד לרב ואסור לתלמיד לראות סכין לצורך שחיטה בפני רבו שנראה כנוטל שררה בפניו אבל לצורך עצמו שרוצה לשחוט בו יכול לראותו בפניו אבל שאר כל הוראה אפילו לצרכו אסור להורות בפניו כתב הרמב"ם ולא כל מי שמת רבו מותר לישב ולהורות א"כ הוא תלמיד שהגיע להוראה וכל תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ה"ז שוטה רשע וגס רוח ועליו נאמר כי רבים חללים הפילה...

בית יוסף יורה דעה סימן רמב

ד (א)... וכי היכי דלא תיקשי לן מההיא דתניא תלמיד אל יורה במקום רבו אלא אם כן היה רחוק ממנו שלש פרסאות דמשמע דבין נטל רשות בין לא נטל חוץ לשלש פרסאות שרי **מתוך הרמב"ם דהא דמשמע דאפילו חוץ לשלש פרסאות אסור היינו בקובע עצמו ללמד ולהורות והא דמשמע דחוץ לג' פרסאות מותר היינו באקראי בעלמא** והוא עובדא דתנחום בריה דר' אמי אקראי בעלמא הוה כדמוכח לישנא דדרש להו ולישנא דאינקלע לאתרי. ואותבוהו מדתניא אל יורה אלא אם כן היה רחוק שלש פרסאות דמשמע דאי הוה חוץ לג' פרסאות שפיר דמי משום דאקראי בעלמא הוה. והתוספות והרא"ש תירצו דהא **דמשמע דחוץ לשלש פרסאות אסור איירי בתלמיד גמור והא דמשמע דחוץ לשלש פרסאות שרי איירי בתלמיד חבר**. וכיוצא בזה כתבו הגהות מיימון בפרק ה' מהלכות ת"ת (ד"ק ה"ט) בשם הר"מ. ומדברי המרדכי בפרק הדר (סי' תקי) נראה שמתוך בענין אחר דהא דמשמע דחוץ לשלש פרסאות אסור דהיינו דוקא במקום שרבו רגיל לבוא שם לקיצים כמו ביום השוק או בשני וחמישי והא דמשמע דחוץ לשלש פרסאות מותר היינו בשאינו רגיל לבוא לקיצים שם כי אם באקראי בעלמא: ומשמע מדברי התוספות בפרק קמא דסנהדרין (ה: ד"ה אלא) דאפילו נטל רשות מרבו תוך שלש פרסאות אסור. וכן משמע מדגרסינן בפרק אף על פי (כתובות ס:): אריסיה דאביי אתא לקמיה דאביי א"ל מהו ליארס עם מינקת חברו בחמשה עשר חודש א"ל חדא דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וכו' כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין עשרים וארבעה חודש וכו' אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי אינש במקום רביה לא משום דמחזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא למימרא דהא אנא הוה גמירנא להא דרב ושמואל אפילו הכי לא מסתייעא לי מילתא למימר. ופירש רש"י דלא מסתייעא מילתא שיורה כהלכה. וכתבו התוספות כי אפקירותא ונפקא מיניה היכא שהרב מוחל על כבודו דשרי ואפילו הכי אל יורה דלא מסתייעא מילתא הואיל ורבו אצלו עכ"ל. ומשמע דכל שהוא תוך שלש פרסאות חשיב רבו אצלו ולא יורה ומה שכתבו דשרי היינו לענין שאין בדבר משום כבוד הרב כיון שמחל וכ"כ מהרי"ק בשורש (ק"ע) [קס"ט] דדוקא חוץ לשלש פרסאות מועיל רשות אבל לא תוך שלש פרסאות. וכתב עוד שם דבתלמיד גמור כלומר שאינו תלמיד חבר אף על פי שנטל רשות מרב אחד לא סגי עד שיטול רשות מכל רבותיו המובהקים:

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן רמב אות (ב)

(ב) אבל תלמיד חבר שאינו אסור להורות בפני רבו משום כבודו אלא משום שאסור להורות בלא רשות כדי שידעו בו שאינו טועה בהוראותיו אם נטל רשות מרב אחד סגי. והרשב"א בתשובה (ח"א) סימן קי"א לא חילק בין תלמיד מובהק לתלמיד גמור אלא בין תוך שלש לחוץ לשלש דתוך שלש אסור להורות משום כבוד רבו מדאורייתא אפילו נטל רשות מרב אחד אסור להורות בפני שאר רבותיו אבל חוץ לשלש אם נטל רשות מרב אחד סגי. וכן כתב בר ששת בתשובה סימן רע"א דאין חילוק בין תלמיד גמור לתלמיד חבר דאפילו נטל רשות מרב אחד תוך שלש אסור וחוץ לשלש שרי:

בית יוסף יורה דעה סימן רמב

ד (ב) ונראה מדברי הרמב"ם דתלמיד חבר אפילו בפניו מותר להורות שהרי כתב בסוף הפרק הנזכר (ה"ט) במה דברים אמורים ברבו מובהק שלמד ממנו רוב חכמתו אבל אם לא למד ממנו רוב חכמתו הרי זה תלמיד חבר ואינו חייב בכבודו בכל אלו הדברים אבל עומד מלפניו וקורע עליו ע"כ. משמע דסבירא ליה ז"ל דהא דאמר רבינא לרב אשי אנא תלמיד חבר דמר אנא היינו לומר דכיון דאינו אלא תלמיד חבר מותר לו להורות אפילו בפניו דלא הוזכר איסור הוראה כלל אלא גבי רבו מובהק דוקא. וכן נראה שהוא דעת הרי"ף (עירובין יט). שהשמיט עובדא דרבינא דאמר ליה לרב אשי תלמיד חבר דמר אנא משום דסתם רבו שאמרו שאסור להורות לפניו או שלא בפניו היינו רבו מובהק דוקא וממילא משמע דכל שאינו מובהק אפילו בפניו שרי שאם היה סובר כדעת התוספות והרא"ש ה"ל לכתוב ההוא עובדא לאשמעינן דבתלמיד חבר בפניו מיהא אסור: ומדברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך למדנו פירוש תלמיד חבר. ומהרי"ק כתב בשורש (ק"ע) [קס"ט] שיש מי שפירש תלמיד חבר היינו דמתחלה היה תלמיד ואחר כך נתחכם ונעשה חברו והוא ז"ל כתב דאפילו לא נתחכם כמותו אלא שהוא קרוב להיות כמותו נקרא תלמיד חבר דתלמיד היינו לומר שלא היה חכם כמותו וחבר היינו לומר שהיה קרוב להיות חברו ע"כ. ודברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך אינם לא כדברי זה ולא כדברי זה דאם למד רוב חכמתו ממנו כי נתחכם ונעשה גדול כמותו מאי הוי אלא כל שלמד ממנו קצת חכמתו ולא רובא הוי תלמיד חבר. ודברי רשב"ם כדברי מהרי"ק דבסוף פרק מי שמת (ב"ב קנח:): אהא דקאמר התם הדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דר' עקיבא הוה כתב פשיטא לן דמתחלה היה תלמידו והדא אמרה דלבסוף היה חברו דקאמר ליה שבאת לחלק עלינו את השוין ולא קאמר ליה שבא רבינו:

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן רמב אות (ג)

(ג) וכן משמע דעת מהרי"ק שורש (ק"ע) [קס"ט] וכן פסק ריב"ש סימן רע"א אלא דבפניו ממש מיהא אסור דמחזי כאפקירותא אבל שלא בפניו אפילו תוך שלש שרי עכ"ל ריב"ש (עה ע"ד):

בית יוסף יורה דעה סימן רמב

י, ג (ב) וכתבו עוד (אות ו) משמו כמו שאסור להורות בפני החכם הכי נמי אסור לחכם להתיר דבר התמוה שנראה לרבים שהתיר את האסור והביא ראיות לדבר. [בדק הבית] וכתב מהרי"ק בשורש (ק"ע) [קס"ט] על ענין להורות בפני רבו, אף על גב שכתב מר שכתב בסמ"ק בשם מהר"ם דדוקא בימי התנאים והאמוראים וכו' מכל מקום אין שאר הפוסקים סוברים כן [עד כאן]:

יב (א)...ומ"ש אבל שאר כל הוראה אפילו לצרכו אסור להורות בפניו. כן כתב הרא"ש שם וז"ל אם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי מידי דהוה אהא דאמר וצורבא מרבנן חזי לנפשיה או דילמא הני מילי בדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם וכי האי מחיל ליקריה שלא להטריח צורבא מרבנן לבא אליו אבל דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום רבו והדעת נוטה לאיסור עכ"ל: והרי"ף והרמב"ם ז"ל השמיטו הא דאסור למיסר סכינא קמיה רביה משום דהאידינא לא נהגו להראות סכין לחכם שחכמים מחלו על כבודם בזה. וגם רבינו מן הדין ה"ל להשמיטו ולא כתבו אלא כדי לסיים בו אבל שאר כל הוראה אפילו לצרכו אסור לומר דאע"ג דלמיסר סכינא לצרכו מותר שאר כל הוראה אפילו לצרכו אסור....

ד (ג) גרסינן בפרק הדר (עירובין סג). רב אלעזר מהגרוניא ורב אחא בר תחליפא איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא באתרא דרב אחא בר יעקב בעי רב אחא בריה דרב איקא למעבד להו עגלא תילתא אייתי סכינא וקא מחוי להו אמר להו רב אחא בר תחליפא לא ליחוש ליה לסבא כלומר לרב אחא בר יעקב אמר להו רב אלעזר מהגרוניא והא אמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה חזי ואיענש רב אלעזר מהגרוניא והאמר רבא צורבא מרבנן חזי לנפשיה שאני התם דאתחילו בכבודו ואי בעית אימא שאני רב אחא בר יעקב דמופלג. ופירש רש"י דאתחילו בכבודו. מאחר שנאמר לו דליחוש לסבא והתחילו לדבר בכבודו לא היה לו לזלזל בדבר דמופלג. הרבה מאד היה זקן וחכם ע"כ. ואף על גב דהאידינא לא נהגינן למיסר סכינא קמי חכם ומשמע דלית ביה שום מיחוש כלל ומטעם זה השמיטו הפוסקים מעשה זה מכל מקום כתבתיו כדי ללמוד ממנו בשאר דברים כגון תלמיד שאינו מובהק להרמב"ם דשרי להורות אפילו בפניו דהיכא דאתחילו בכבודו או היכא דמופלג חיישינן ליה....

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כבוד רבו ותלמיד חכם סימן רמב

סעיף ג

ד [איזהו חולק על רבו, ב כל שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד ה] שלא ברשות רבו, ורבו קיים אף ע"פ שהוא במדינה אחרת. הגה: ג [אבל (ב) מותר לחלוק עליו באיזה פסק או הוראה, אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו (פסקי מהרא"י סי' רל"ח)].

סעיף ד

אסור לאדם להורות (ג) לפני רבו ז] לעולם, וכל המורה לפניו חייב מיתה. הגה: ד ואפילו נטילת רשות לא מהני תוך <ב> שלשה פרסאות, אם הוא רבו מובהק. (ב"י בשם תוספות פ"ק דסנהדרין ומהרי"ק שורש ק"ע /קס"ט/ ואגודה שם וסמ"ק סוף עשין י"ג בשם ר"י ופרק אף על פי). (ד) ח [ואם הוא רחוק מרבו י"ב מיל, ושאל לו אדם דבר הלכה בדרך מקרה, יכול להשיב. אבל לקבוע עצמו להוראה ולישב ולהורות, אפילו הוא בסוף העולם, אסור להורות עד שימות רבו או עד שיתן לו רשות. הגה: ה וכל זה ברבו מובהק, אבל בתלמיד חבר, אפילו תוך שלשה פרסאות שרי (רי"ף ורמב"ם כדאיתא בבית יוסף ותוספות והרא"ש וכו"כ הג"מ פ"ה מהלכות ת"ת). ט] וי"א דמ"מ לפני רבו ממש אסור (ריב"ש סי' רע"א). ואפילו שלא בפניו ממש, אם התחילו בכבוד הרב לומר שישאלו לרב, או שהרב מופלג בחכמה וזקנה, אין להורות בעירו. (בב"י מגמרא בפ' הדר). ז וי"א דתלמיד גמור תוך י"ב מיל חייב מיתה, אם הוא מורה. חוץ לי"ב מיל, פטור אבל אסור. הגה: יח וי"א דדוקא ברגיל לבא לעירו של תלמיד. ט אבל אם אינו רגיל לבא שם, רק בדרך אקראי, מותר, כל שהוא חוץ לג' פרסאות (מרדכי בשם ריב"א). **תלמיד חבר תוך י"ב מיל, פטור אבל אסור. י וחוץ לי"ב מיל, מותר. יא יא] אף על פי שנטל רשות מרב אחד, לא סגי, עד שיטול רשות מכל רבותיו המובהקים.** הגה: יב והאי מובהקים לא מיירי כשאר רבו מובהק שרוב חכמתו ממנו, דא"כ לא אפשר להיות לו הרבה רבותיו מובהקים, אלא ר"ל תלמיד גמור, לאפוקי תלמיד חבר יב] דהיינו שנתגדל בתורה ונעשה חבר לרבו, דהיינו שהוא קרוב להיות גדול כרבו. (מהרי"ק שורש ק"ע וב"י בשם רשב"ם פ' יש נוחליו). יג] מיהו יש חולקין וסבירא להו דאי קבל רשות מרבו אחד, יג מהני להורות חוץ לג' פרסאות. (תשובת הרשב"א סי' קי"א וריב"ש סי' רפ"א /רע"א). אבל תוך ג' פרסאות, לא מהני ליה. יד] וי"א דכל שאינו רבו מובהק, דהיינו שאין רוב חכמתו ממנו, תלמיד חבר הוא (ב"י בשם הרמב"ם).

סעיף ח

יט] טו לא מקרי הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשואל, אבל בהוראה ידועה שהיא פשוטה לכל, כגון נותן טעם לפגם או לבטל איסור בששים וכיוצא באלו, מותר.

סעיף ט

טז כ] יש מי שכתב שכל הכתוב בספרים מפסקי הגאונים יכול להורות בימי רבו, רק לא יורה דבר מלבו ולא יסמוך על ראיותיו לדמות מילתא למילתא מעצמו.

סעיף י

כא] יש מי שכתב יז שאסור לחכם להתיר דבר התמוה שנראה לרבים שהתיר את האסור.

סעיף יא

לאפרושי מאיסורא, כגון שרואה אדם שעובר עבירה מפני שאינו יודע שהוא אסור, או מפני רשעתו, מותר להפרישו ולומר לו שהוא אסור, בפני רבו, שבכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב.

סעיף יב

כב] (ה) אם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו, לא יורה להם במקום רבו. כג] יח (ולא כל מי שמת רבו מותר לישב ולהורות, אא"כ הגיע להוראה). (טור בשם הרמב"ם).

שו"ת מהרי"ק סימן קסט

...נראה לע"ד דבר פשוט דמה שאמרנו בריש פ"ק דסנהדרין (דף ה) תלמיד אל יורה אלא א"כ נוטל רשות מרבו דאינו רוצה לומר שיצטרך ליטול רשות מכל רבותיו וגם לא בכל פעם ופעם שיורה אלא דווקא מרבו המובהק ובפעם ראשונה נטל רשות להורות תמיד כי ההיא דרב ורבה בר בר חנה שנטלו רשות מרבי שהיה רבם מובהק להורות בבבל אשר שם היו הולכים ופשיטא שאין הטעם משום כבוד רבו אלא משום שמא לא ידקדק בדבריו ויבואו לטעות בלשונו השומעים את דבריו כדאיתא התם שהורה להם מי בצים והם טעו וסוברים שאומר מי בצעים ומשום כך צריך שיטול רשות מרבו כדפיר' שם רש"י ז"ל נטל רשות מרבו וכי יהיב ליה רשות' רביה מידק דייק ביה שיהיה לשונו פתוח ולא יטעו השומעים עכ"ל הרי לך בהדיא הטעם

משום שלא יטעו השומעים בלשונו שלא היא פתוח ופשיטא שמכיון שנתן לו רבו האחד רשות שוב אין לחוש לשמא לא היא לשונו פתוח והיינו דקא' מהר"ם בהג"ה דאע"ג שהוא תלמוד /תלמיד/ חבר מ"מ צריך רשות פעם אחת להורות וגם רבי' היה לו רשות להורות מרבו אבל לא מרב אשי והיה סבור רב אשי דלא היה מועיל לו הרשות אלא דוקא לענין דבר שאין נראה חדוש לשואל דהא מותר אפילו בתלמוד /בתלמיד/ מובהק כדפירש רבינו יצחק ומ"מ צריך רשות כדפירשתי לעיל דלא שייך לחלק בין דבר פשוט לדבר שאינו פשוט לענין זה כיון שהטעם הוא פן יטעו שומעים דבריו כלשונו כך לי פשוט כמו אינו פשוט וזה ישר לכל מבין על דרך האמת או כגון במקום שאין רבו רגיל ללכת שם כלל כמו שחלק שם ריב"א ומביאו המרדכי בפ' הדר דלא היה רב מחלק בין תלמוד מובהק לתלמוד חבר אבל לדבר שיש בו חדוש לדברי רבינו יצחק או במקום שרבו רגיל לבא לפרקים לדברי ריב"א היה סובר דלא מהני רשות אפילו בתלמיד חבר אפילו נוטל רשות גם מרבו השני דכיון שהדבר תלוי בכבוד כיון שהוא דבר של חדוש או כגון בדיקת הסכין שהוא שררה גדולה כדפירשו התוספות או שרבו השני הולך שם לפרקים לשיטת ריב"א ודאי דין הוא שלא יזלזל בכבוד רבו השני משום נטילת רשות מרבו הראשון וע"ז השיב לו רבינו דדוקא בתלמיד גמור הוא שלא תועיל נטילת רשות אם לא יטול רשות גם מרבו השני וכדפי' אבל בתלמיד חבר מותר מאחר שכבר נטל רשות להורות מרבו אחד ואין לחוש לשמא יטעו בדבריו כי ההוא דמי בצעים וכדפי' ואין לתמוה אם רבינא כבר נטל רשות להורות מרב אחר ואף על גב שרב אשי היה ראש ישיבה בבבל שהרי רבינא היה מארץ ישראל ושם נוכל לומר שנטל רשות כדמוכח בפרק התכלת (דף מג) גבי רב אשי ורבינא ורב סמא הוה יתבי חזייה רב סמא לקרניה דגלימיה דרבינא דסתר ובצר וכו' עד א"ל לא תתקף לך דחד מינייהו כתרי מינן ופי' שם רש"י וז"ל חד מינייהו מבני ארץ ישראל ורבינא היה מארץ ישראל עכ"ל ואפשר שגם מרב אשי עצמו נטל רשות סתם ורב אשי היה סבור שלא היה מועיל לענין זה וכדפירשתי עד שהביאו לו רבינא ראי' דבתלמיד חבר אין צריך רשות רק לענין שלא יטעו אחרים בלשונו ובדבריו כפירש רש"י בפרק קמא דסנהדרין (דף ה) וכדמוכח התם בהדיא שמשום כך אמרו תלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות מרבו אבל בתלמיד גמור ודאי דצריך רשות אף על גב שכבר נטל רשות מרב אחר ודוקא חוץ לשלשה פרסאות מועיל רשות אבל לא תוך שלשה פרסאות ואשר כתבת בשם מהר"ר איסרליין ז"ל שתרץ לך דההיא הגה"ה לא איירי ברבו שלמדו אלא ברבו שסמכו שאפילו חוץ לשלשה פרסאות צריך ליטול רשות כי היכי דתהוי ליה מורא טפי כדפי' רש"י מההיא דרבי אמי באותה שעה גזרו וכו' שהיה לו מורא ולא אתי למטעי עכ"ל שכתבת בשמו ז"ל לא ידענא איזה היא מורא שהרי לא פי' רש"י כלל שיהא משום מורא אלא פי' בהדיא שהוא משום שהרב מידק דייק שיהא לשונו פתוח ולא יטעו השומעים בדבריו וכן מוכיח שם בהדיא בגמרא גם בלא פי' רש"י דלאו משום מורא הוא אלא משום פן יטעו האחרונים כי ההיא דמי בצים שטעו בלשונו וחשבו שאומר מי בצעים ולמה זה תכתוב דבר אשר הוא סתור ומוכרע במקומו בהדיא ועוד בר מן דין ובר מן דין מה תירוץ הוא זה לומר שהפוסק יסתום את דבריו ויכתוב ובלבד שנטל רשות מרבו כמו שכתב בעל ההגהת מיימונית וכל המיימוני לא הזכיר רבו בענין הסמיכה אלא דוקא בענין הלמוד כדאיתא בכל דוכתא וגם בעל ההגהת עצמו התחיל לדבר בענין תלמיד שלמדו ולא שסמכו מדפתח ואמר וז"ל הרי זה תלמיד חבר כו'. כתב מהר"ם ויכול להורות בימיו חוץ לשלשה פרסאות כדאומר בפרק הדר (דף סב) רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא כו' עד משום דהוה תלמיד חבר לרב הונא ובלבד שיטול רשות מרבו משמע בהדיא דהאי רבו דומיא דלעיל קאי דמדבר בתלמיד חבר דפשיטא דמיירי בתלמיד ממש ולא בתלמיד דסמכא ועוד שהרי נלאינו למצא הפתח מניין לנו שיהיה הנסמך כפוף לסומך והיכא רמיז' ואף כי זה ימים רבים הבאתי ראי' לזה למהר"ר יצחק אליבורג"א מההיא דפרק קמא דסנהדרין (דף ה) דכי הוה מנצי רבה בר רב הונא כו' כאשר כתבתי וגם אשתקד ברעגשבור"ק בכל מקום אין אלו דברים פשוטים שייסמוך הפוסק עליהם שלא יצטרך לפרש דבריו וגם כי קצת יש לדחות ולומר דאינו אלא לענין דין היא שכפוף כיון דמכחו הוא פטור אם טעה כדאמר התם אבל לענין איסור שאין דרך להורות בענין שיתחייב כדפירשו התוספות אפשר לומר דאין כפוף ולכל הפחות אין ראייה זו ברורה כל כך ועוד דאפילו תהא ראייה טובה מכל מקום פשיטא ופשיטא דאינו אלא כפיפות בעלמא אבל לא שיתחייב בכבודו כרב לתלמיד ואתם רוצים לעשותו יותר מהרב לתלמיד שמביאו לחיי העולם הבא וזה לא יתכן כלל אלא גרע טובא מתלמיד לרב ולא עוד אלא אפילו למדו וגם סמכו אם לבסוף נתחכם הנסמך יכול לחלק עליו ולהורות בפניו אפילו בהלכה למעשה וכל שכן היכא דליכא אלא סמיכה בלבד שהרי דבר פשוט הוא שריש לקיש היה תלמיד גמור דרבי יוחנן לדברי רש"י דהא אומר בפרק הפועלים (דף פד) דרבי אקרייה ומתנייה ושוייה גברא רבא וזה היה תחילת לימודו לפי מה שפירש רש"י בתר הכי גבי הא דאמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן מאי אהנית ליה התם רבי קרו ליה וכו' ופירש רש"י רבי קרו ליה רבו של לסטים דלית ליה להא דרבינו תם דפי' שהיה גדול מקודם לכן ואם כן רבי יוחנן היה רבו מובהק וכל חכמתו ממנו היה כדקאמר אקרייה ואתנייה ואשויה גברא רבא וגם סמכו מדקאמר ליה לרבי יוחנן מאי אהנית ליה התם רבי קרו ליה והשתא רבי קרו ליה דאי אמרת בשלמא שרבי יוחנן סמכו היינו דקאמר ליה ריש לקיש מאי אהנית ליה כלומר לסמוך אותי ולקרא ליה רב דהא מעיקרא נמי הווי קרי ליה דהיינו רבו של לסטין לפיר' רש"י אלא אי אמרת שלא סמכו אם כן יצטרך לומר לפי' רש"י דהא דקאמר מאי אהנית ליה דהיינו במה שלמדתני תורה וזה לא יתכן כלל דחליל' לו לריש לקיש שיאמר כן ותדע שאין לומר כן שהרי התוספות מדקדקים שם מדקאמר מאי אהנית ליה דודאי מקודם שלמד לפני רבי יוחנן שכבר למד הרבה כדפי' רבינו תם ולרש"י דלא סבירא ליה פירש רבינו תם כדפירשתי וכדמשמע בהדיא מתוך התוספות ינטרך /יצטרך/ לישוב היכא קאמר ליה מאי מהני ליה וכו'. אלא ודאי כדפירשתי ומכל מקום התוספות לא סבירא להו האי פירוש שפירשתי דאמאי שסמכו קאי. ונחזור לדברינו דמאחר שהוכחנו דר' יוחנן היה רבו גמור של ריש לקיש וכל חכמתו ממנו היה לפי דברי רש"י וגם לכאורה סמכו כדפי' הרי זכינו לדין דודאי צריך לומר דאפילו הכי מצי פליג עליה אפילו בהלכה למעשה כדאשכחן בכתובות סוף פר' נער' (דף נד) גבי קריבי דרבי יוחנן הוה ליה אחות אבא וכו' עד דאתי לקמיה דרבי יוחנן וכו' עד אתי לקמיה דריש לקיש וכו' עד והא רבי יוחנן לא אמר הכי א"ל זיל הב לי מזוני ואי לא מפקיני דרבי יוחנן מאוניך אוקימיה בידיה וכו' עד אתא לקמיה דריש לקיש א"ל זיל אהדר וכו' והרי לך שריש לקיש היה חולק על רבי יוחנן רבו וגם סמכו בהלכה למעשה ואף על גב דהתם בקריביה הוה בהנהו תרי עובדי מכל מקום פשיטא שאם לא היה יכול לחלק עליו שלא היה סותר את דבריו וכן משמע התם בהדיא שהרי בשני המעשים ההם מסיים אתא לקמיה דרבי יוחנן אמר מה אעשה ושכנגדי חולק עלי' ופי' שם רש"י בפרק נערה שכנגדי אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי' וכן בפרק הכותב פירש שכנגדי שקול כמותי משמע בהדיא שאם לא היה ריש לקיש ראוי לחלוק עליו לא היה סותר דברי רבי יוחנן ואף על גב דקריביה הוה. ואשר כתבת וז"ל

דאי מיירי ההג"ה ברבו שלמדו היאך מייתי רבי תנחו' דילמא היא מיירי בתלמיד גמור עכ"ל אדרבה משם רביה להפך לפי הנראה לע"ד דאי מיירי ברבו שסמכו ולכך צריך רשות אפי' חוץ לשלשה פרסאות משום דחמיר מרבו שלמדו תורה אם כן מאי מייתי רביה דצריך רשות אפילו חוץ לשלשה מההיא דרבי תנחום והא הוה בתוך שלשה פרסאות ונימא דדווקא תוך שלשה פרסאות אבל חוץ לשלשה פרסאות לעולם אימא לך דאין צריך. וכי תימא דברבו שסמכו אין לחלק בין תוך שלשה פרסאות לחוץ משלשה פרסאות אם כן אמאי שבקיה לפרק הדר דמיירי ביה מעיקרא בהא דרב חסדא ורב המנונא והביא מפרק קמא דסנהדרין. הוה ליה לאתוויי ההיא דפרק הדר דאיירי ביה דקתני התם בהדיא בפניו אסור וחייב מיתה שלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה ועוד קתני התם בברייתא תלמיד אחד היה לרבי אלעזר ורחוק ממנו שלשה פרסאות עד כל המורה הוראות בפני רבו חייב מיתה ועוד דאמאי לא מייתי רביה מההיא דלעיל דאומר רבי אמי באותה שעה אמרו תלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות מרבו דאיירי בהדיא בנטיילת רשות וגם משמע דאיירי אפילו חוץ לשלשה פרסאות מדמייתי לה מההיא דבן אחי יורד לבבל אלמא דהוצרך רשות אף על גב דרבי היה בארץ ישראל והוא היה הולך לבבל שהוא רחוק כמה וכמה פרסאות מארץ ישראל אלא נראה לע"ד דודאי קשה ליה למהר"ם קושיא גדולה גבי ההוא דרבי תנחום דפרק קמא דסנהדרין ומינה מוכח כל ראייתו והיינו דמסיים בסוף ההג"ה שצריך עיון לשם דודאי כן הוא שהרי קשה שם מאי שייכא ההיא דרבי תנחום להביאה לשם היה לו לבעל התלמוד להביאה בפרק הדר דהא פשיטא דשם לא דבר מענין הוראה בפני רבו דאסור משום כבוד רבו או משום דלא אסתייעא מילתא אלא דבר בענין הרשות פן יטעו השומעים בדבריו כמו שאירע בההיא דדרש מי בצים אין מכשירין וכדפי' שם רש"י אבל הכא דרבי תנחום דמייתי עלה תלמיד אל יורה אלא אם כן רחוק וכו'. אין זה משום שמא יטעו וכו' אלא משום כבוד רבו ומשום דלא אסתייע' מילתא ופשיטא דברישי פרק הדר היה ראוי שיביאווהו בעל התלמוד ששם מדבר מענין זה ממש דתלמיד אל יורה במקום רבו ומתוך כך סבירא ליה למהר"ם שהובא שם בפרק קמא דסנהדרין להשמיענו דאף על גב שהתלמיד נטל רשות מרבו להורות מכל מקום אינו רשאי להורות במקום רבו תוך שלשה פרסאות אפילו בתלמיד חבר והיינו דקאמר התם אומר רבי אמי באותה שעה גזרו תלמיד אל יורה כו'. רבי תנחום בריה דרבי אמי איקלעי להתם דמשמע דמסתמא רבי תנחום בריה דרבי אמי לא פליג ארבי אמי אבוה דאומר באותה שעה גזרו כו'. דמשמע שגזרה גמורה היתה דלא תימא דרב ורבה בר בר חנה אין חוששין ומחמירין על עצמו פן יבואו לטעות בדבריהם אבל דקים ליה בגוה דלשונו פתוח טובא ולא טעו אינשי בלישניה דשרי ועל זה בא רבי אמי והוסיף שכך גזרו תקנה שוה בכל תלמיד ואם כן רבי תנחום שדורש מותר ללתות חטין כו'. על כרחך נטל רשות מרבו להורות ואפילו הכי היה אסור להורות בתוך שלשה פרסאות לרבי מני דמן צור מדאומר ליה לא רבי מני דמן צור איכא הכא ואהדר להו לאו אדעתאי ואף על גב דלא תלמיד גמור היה אי בעית אימא דדייק לי' מדלא הוה ידע מקומו ודאי לא היה רבו ממש דדרך התלמיד להיות כרוך אחר רבו ויודעו ומכיר את מקומו. ואי בעית אימא דהכי הוה קים ליה לתלמודא דלאו רביה הוה אלא כתלמיד חבר היה לו והשתא אתי שפיר למה הובא שם בפר"ק דסנהדרין וכל הקושיות שהקשה לעיל מתורצות אבל לפי שיטתכם קשיא טובא כדפירש' לעיל. ואשר כתבת שעיקר הרבנות תלוי בפלפול כדמוכח בסוף פרק אלו מציאות (דף לג) וכן הרב שתופס ישיבה וכו'. אומר אני דלאו כללא דודאי מי שלומד לפני הרב בפיר' זמן והרב מעמיד התלמיד על פשט ההלכה על דרך האמת והיוש' ודאי בענין זה נעשה תלמידו וחייב בכבודו וזהו רבו שלמדו חכמה דסוף פרק אלו מציאות וכדפירש שם רש"י אבל הדרכים שעושים היום בתוספות זמן וכל אחד אומר הדרך כולו יהיה אמת או שקר בענין זה אינו רואה בו שום רבנות (ג) ואשר הבאת ראייה מההיא דפ' כל היד (דף יד) שהרבנות מצד הפילפול עדיף מדקאמר שכיחי רבנן גביה ומחדדן שמעתתין ולא קאמר שהוא בקי כדאמר רבי לא שנאה ר' חיי' מנין לו לא ידעתי מה רצית לומר חדא דאיכא למימר שהוא בקי וכי ר' יוסי רביה לא היה בקי גם כן והיאך היה מתרץ מה שהקשה היאך מניחין דברי הרב וכו' דבשלמ' לענין החדו' משני שפיר דהא קמיה דר' יוסי לא היה שכיחי רבנן שלא היה נשיא וראש ישיבה כמו ר' אבל לענין הבקיות אין לתלות בשכיחי רבנן גבי' שהרבנן לא היו שוני' הלכו' לרבי אדרבה הוא היה שוני' להם אלא שהיו מפלפלי' עמו ומקשה על דבריו מה שהיה ראוי להקשות ומתוך כך רווחא שמעתתא כדאמר בפ' הפועלים (דף פד) גבי רבי יוחנן וריש לקיש. ותו דנראה מתוך דברך שאתה מבין רבי לא שנאה שהיה כל כך בקי ואינה כך אלא הכי פירוש רבי לא שנאה שהיה רבו של רבי חיי' רבי חיי' תלמידו מנין לו וכן פירש שם רש"י בהדיא רבי חיי' תלמידו מנין לו ועוד דהתם לאו משום בקיות הוא כלל אלא אדרבה חריפות להבחין אם הלכה כהאי תנא או כהאי תנא דקא בעי התם מחלוקת במשנה וסתם ברייתא מהו ועלה משני רבי לא שנאה וכו'. וכן פירש רש"י רבי חיי' תלמידו מנין לו/ל שיהא הלכה כמותו. ואשר הרבית להביא ראיות דפילפול הוא דבר חשוב ודאי פשיטא שכן הוא אמנם הבקיות הוא דבר חשוב מאוד כדמוכח בסוף הוריות (דף יד) כאשר הבאת בכתבך ומה שדחית לומר דהתם מיירי להיות מנהיג ודבר ובקי בשמועות ודינים להנהיג הקהל דחיייה היא זו דסוף סוף היה לו למימר דעוקר הרים עדיף כדי שידע לדון דין אמת בהנהגת הקהל דהא על כרחך מודה אתה שהיה צריך לשמועות ודינים. ועוד דאין הלכה מורה כן כלל התם דלענין הנהגת הקהל איירי אלא לענין להיות ראש ישיבה להורות הוראת כולן מדאמר התם רבה מלך כ"ב שנין רב יוסף מלך ב' שנין ומחצה והאי מלכות על כרחך הוי להיות ראש ישיבה ולא ראש הקהל כדאומר בפרק מרובה (דף טו) ובפרק נערה (דף מב) הא מילתא קשה בה רבה לרב יוסף כ"ב שנין ולא איפרק עד דיתיב רב יוסף ברישא ובכולה תלמודא יתיב ברישא רוצה לומר ראש ישיבה ולא ראש הקהל ועוד דהאי לישנא גופא דמלך ע"כ רוצה לומר ראש ישיבה ולא ראש של קהל מדאמרי במסכת תענית פרק סדר תענית אלו (דף כ"א) אילפ' ורבי יוחנן הוה עסקי באורייתא כו'. עד דאתא אלפא מלך רבי יוחנן וכו'. עד אי מר הוה יתיב וגריס לאו מר הוה מלך וע"כ האי מלכותא דר' יוחנן לאו מילי דצבורא הוה אלא ראש ישיבה היה בא"י כדמוכח בפרק הפועלים (דף פה) דאמר התם כי סליק רבי זירא יתיב מאה ועשרים ימים בתענית וארבעין מיניהו הוה כי היכי דלא לישכב רבי אלעזר בזמניה דלא ליפול עליה מילי דצבור' ופשיטא דכי סליק רבי זירא היה רבי יוחנן ראש ישיבה ולא מנהיג הקהל ורבי אלעא הוא שהיה מנהיג הקהל כדאמר התם הכל צריכין למרי חטיא ופי' שם רש"י דמשניות וברייתות אבוהון דכולהו הלכתא ועוד שהרי ריצב"א פסק כרב יוסף נגד רבה מכח ההיא דשילהי הוריות (דף יד) דשלחו מתם סיני עדיף ואפילו רבי' יצחק בעל התוס' לא פסק כרבה אלא מכח ההיא דמי שאחזו (דף עד בד"ה הא ק"ל וע"ש) מההיא דהלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה גם מההיא דפרק מי שמת (דף קמה) יש יותר ראי' לו' דעיקר הרבנות תלוי בבקיא' מלומר שהוא תלוי בפלפול דקתני בריש' עתיר נכסין עתיר פומבי זה בעל אגדו' והדר קתני עתי' סלעי' עתיר תקוע זה בעל פלפול דעדיף מבעל אגדות והדר עתיר משח עתיר כמוס זה

בעל שמעות משמע דבעל שמעות עדיף מבעל פלפול לפי הסדר שהתחיל וכן מסיים שם הכל צריך למרי חטיא כדאמר בסוף הוריות (דף יד) ומ"מ מן הברייתא אין להביא ראייה דאיכא למימר דאתי' כמ"ד סיני עדיף דפלוגתא דתנאי היא בסוף הוריות ואשר כתבת בענין תלמיד חבר דמדפי' רש"י דבעי למימר דבזקנות' הוה מדפליג עליה דר' דיש ליה ללמוד דמתחילה תלמיד ואח"כ נתחכם ונעשה חברו זהו תלמיד חבר לא ראיתי שום לימוד מכאן דמאן נימא לן דחשיב ליה ת"ח נימ' דהוה כחבירו ממש שהרי רש"י לא הזכיר לישנא דתלמיד חבר כלל ואדרבה יש להביא ראייה דאפילו לא נתחכם כמותו אלא שהוא קרוב להיות כמותו נק' תלמיד חבר מדברי רבי' יצחק בעל התוס' שהביא הסמ"ג במצות הקדושי' וז"ל ובסדר תנאים ואמוראים כתב רבי' יוסף ט"ע בפ"י רב אשי ורבי' הלכה כרבינא אבל ר"י פסק כרב אשי לגבי רבי' שהרי רב אשי ורבי' שניהם היו סוף הוראה ורב אשי היה גדול ממנו כדאמר בגיטין מימות ר' עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ורבינא היה תלמיד חבר לרב אשי כדאמר בפ' הדר עכ"ל וכן כתבו התוס' גם כן בפ' הנושא ומשמע בהדיא דתלמיד חבר אין ר"ל שבסוף נעשה חברו ממש וחכם כמותו אלא אדרבה ר"ל שעדיין הוא קטן ממנו מדמוכח שהלכה כרב אשי נגד רבינא מדהיה לו רבינא תלמיד חבר ואם היה ר"ל שהיה לבסוף חכם כמותו מה ראייה יש משם אדרבה היה ראוי לפסוק כרבי' כיון שלבסוף נתחכם כמותו וגם דבתראה הוה טפי כמ"ש רבינו יוסף ט"ע וגם ר"י דבתראה טפי מודה אלא משום דשניהם הווי סוף הוראה אזיל בתר חכמה כיון דלא היה כל כך בתראה טפי מרב אשי שהרי שניהם היו סוף הוראה וגם שכל הגאונים שפסקו כבתראה לא היה אלא עד שנחת' התלמוד דאז היה סוף הוראה גם רבינו יוסף ט"ע אפשר דלא פליג אלא משום דס"ל דבתראה הוה מרב אשי כמ"ש בהדיא ולא ס"ל לפלוגי משום שהיו סוף הוראה כדמפליג ר"י ועוד יש להוכיח כן מדברי הסמ"ג והמרדכי וכן נמצא בקצת תוס' שיטה שכתבו וז"ל אם יש שני תלמידי חכמים בעיר אחת והאחד גדול מחבירו יכול אחד מבעלי דינים לומר לא אדון בפני זה כו' כדמוכח בתחילת פרק זה בורר (דף כג) גבי ביה דינא דרב הונא ורב חסדא דא"ל מאי קא מטרחנא לך נדון בפני רב חסדא אף על פי שאין גדול כרב הונא עכ"ל. ואם איתא דת"ח ר"ל חבר ממש כלומר שלבסוף נעשה חבירו א"כ היכי מוכח מהכא דיכול לומר לא אדון אלא בפני הקטן תאמר דמאי דקאמר לתלמודא כגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא היינו דוקא לאחר שנעשה רב חסדא תלמיד חבר לרב הונא שהיה שוה לו ואפילו נדחוק לומר דיש להם כח דע"כ הא דקאמר התם כגון בי דינא דרב הונא ורב חסדא וכו' דר"ל אפילו קודם שנתחכם רב חסדא ונעשה חבר לרב הונא דאי לאחר רב מאי רבותא פשיטא דיכול לומר לא אדון בפני זה כיון שהוא חכם כמוהו וגם הוא יושב בעירו מ"מ יש להביא ראייה דרב הונא היה גדול מרב חסדא כל ימיו דגרס במועד קטן פרק בתרא (דף כח) אומר רבא תלת מילי בעי' מן שמיא חוכמתייה דרב הונא ועותריה דרב חסדא. וענותנותיה דרבה בר רב הונא חוכמתייה דרב הונא עותריה דרב חסדא יהבו ליה כו' ומדקא בעי חוכמתייה דרב הונא ועותריה דרב חסדא ולא אוקי תרווייהו בחד גברא דהיינו חוכמתייה ועותריה דרב חסדא ונעשה חברו של רב הונא ש"מ דרב הונא הוה חכם טפי. ואין לומר דזה היה קודם שנתחכם רב חסדא מ"מ לאחר כך נעשה חברו דהא ע"כ כשאמר רבא דבר זה היה לאחר כשכבר /שכבר/ נפטר רב הונא דהא אמרינן בפרק בתרא דקדושין (דף עב) דביום שמת רב יהודא נולד רבא וא"כ לא היה רבא בימי רב הונא שהרי לפי דעת התוס' שכתבו שהרב הונא נפטר מלפני רב יודא דאמר' התם במועד קטן גבי עובדא דהווא גברא דהווא סנו שומעניה שאמרו גברא רבא כרב יודא ליכא הכא ואם איתא שרב הונא היה קיים כשנפטר רב יודא לא הוה אמרי גברא רבא כרב יודא ליכא הכא דהא רב הונא הוה גברא רבא כרב יודא ויותר וכיון שנפטר רב הונא מלפני רב יודא ורבא נולד ביום שמת רב יודא א"כ לא ראה רב הונא מימיו וא"כ אנו רואים שכשנפטר רב הונא עדיין לא היה רב חסדא חכם כמותו מדלא קאמר חוכמתייה ועותריה דרב חסדא כדפי' לעיל וא"כ צריך לומר הא דאמרין בעירובין רב חסדא אורי בכפר' בשני דרב הונא משום דתלמיד חבר הוה דאינו ר"ל חבר ממש כלומר חכם כמותו אלא תלמיד כלו' שלא היה חכם כמותו וחבר כלומר שהיה קרוב להיות חבירו כדפי'. ועוד יש להביא ראייה מתוך מה שתרצו התוס' בפ"ב דנדה דרבי חיי' בעת זקנתו נעשה תלמיד חבר לרבי ואף על גב דפשיטא דרבי חיי' לא הגיע לעולם לחכמתו של רבי ותדע דכן הוא דאלת"ה יקשה מההיא דיבמות פ' החולץ (דף מג) דקאמר רבי לא שנאה חייא מנין לו פי' שם רש"י רבי חיי' תלמידו מנין לו ואם איתא דלבסוף נתחכם כמו ר' היאך דוחה סתם ברייתא שלו משום דרבי לא שנאה כו' נימא דאחר זקנת ר' חייא שנתחכם סתם הברייתא דודאי פשיטא שאם היה חוזר בו רבי חיי' בעת זקנתו לא היה מניח הברייתא שלו כך אלא היה חוזר בו כמו שהיה עושה רבי כשהיה חוזר בו היה סותם בהפך ממה שסתם בתחלה ועוד דמסתמא רבי חייא סדר התוספתא שלו בסוף ימיו אלא ודאי סבירא להו לתוספות דתלמיד חבר אינו ר"ל שגייע לחכמות רבו אלא שהוא כחבירו וקרוב להיות חכם כמוהו ודקשי' ליה למר בדבור דאלא א"כ רחוק ממנו ג' פרסאות וכו' למה הוצרכו התוס' להעמיד ההיא דרב חסדא דאפילו ביעותא בכותחא לא אורי כו' בפניו לא היה צריכות אלא להעמידה בתוך ג' פרסאות ודאי קושיא גדולה היא לפי הנראה לע"ד מ"מ נראה לע"ד ליישב התוס' משום דסוגיא דהתם מוכח דאפילו תוך ג' פרסאות אינו אסור אלא דבר חדוש דאיכא למימר פן יטעו בהוראה אבל בדבר פשוט כגון ביעותא בכותחא דליכא למיחש שמא יטעה ואפילו לפי התוס' והערך שהרי הלכה רווחת /רווחת/ היא בישראל אפילו בתוך ג' פרסאות מותר מדהוצרך התלמוד לפרש גבי ר' תנחום בריה דרבי אמי דדרש לה מותר ללנות חטין בפסח וכו' משמע דמשום כך תפסו עליו ואמרו לו לאו רבי אבא דמן צור איכא הכא משום שהיה דבר חדוש ופלוגתא דאמוראי היא בפרק ג' דפסחים גם היו נוהגין בו אסור מקודם כדפירשו התוס' אבל בדבר שלא נהגו בו איסור כלל וליכא למאן דאסר כביעותא בכותחא וכיוצא בו נראה שמותר אפי' בתוך ג' פרסאות דאלת"ה ה"ל למימר סתמא רבי תנחום בריה דרב' אמי אקלע להתם ואורי אמרו ליה לאו רבי מני אבא וכו'. כי ההיא דריש פרק הדר (דף סב) דקאמר רב חסדא אורי בכפר' רב המנונא אורי בחדתי דארגיז וכו' ואינו מפרש מה היתה ההוראה אלא ודאי צריך לומר דמש"ה מפרש ההוראה דאי אקלע להתיר ואורי היה אפשר להבין הוראה כל דהו ואינו כן דאי בהוראה כל דהו לא היו תופסין עליו כיון שלא היה בפניו ממש מדקאמר להו דלאו אדעתיה שהיה שם ר' אבא אבל התם גבי רב חסדא אורי בכפר' ורב המנונ' בחדתא דארגיז ר"ל שהיו מורים שם בקביעות רב חסדא בכפר' ורב המנונא בחדתא דארגיז ופשיטא שהיה מורה קלות וחמורות מחמת שהיה שם מורה קבוע ולפיכך לא הוצרך לפרש מה הורה ואף על גב דודאי הורה הוראה גמורה דאי דומיא דביעות' בכותחא מאי ארי' תלמיד חבר אפילו תלמיד גמור נמי היה מותר שלא בפניו כמו שדקדקתי לעיל דדוק' המורה הוראה גמורה היא דאסור בתוך ג' פרסאות מדהוצרך התלמוד לפרש מה הורה רבי תנחום וכן משמע לישנא דברייתא דקתני תלמיד אל יורה הוראה אלא אם כן רחוק וכו' מדקאמר אל יורה הוראה ולא קאמר אל יורה סתם ותו לא משמע דוקא הוראה גמורה דומיא דליתיות

חטין בפסח וכדפירש' לאפוקי ביעות' בכותח' דלא אסור בתוך ג' פרסאות ומה שקבעו התוס' הדבור על אלא א"כ רחוק ממנו ג' פרסאות היינו משום דמשם עיקר הקושיא דאל"ה לא הוה קשיא מההיא דרב הונא כלל דהוה פשיטא להו לשנויי דהתם בתוך ג' פרסאו' הוא דאסור אפי' כביעות' בכותח' וכיוצא בו והוראה גמורה אפילו חוץ לג' פרסאות ולא היינו צריכין לדחוק ולהעמיד ההיא דאפי' כביעות' בכותח' דוקא בפניו ממש דהוא דוחק גדול דהא לישראל דלא אורי לא משמע הכי אבל מדחזינן דאפי' הוראה גמורה מותר חוץ לג' פרסאות א"כ צריך לומר דמה שהצריך התלמוד להביא ההוראה דליתת חטין וגם מאי דקתני אל יורה הוראה דמשמע דדוקא הוראה גמורה בא להתיר אפי' תוך ג' פרסאות היכא שאינה הוראה גמורה והשתא קשיא מההיא דאפילו ביעותא בכותח' לא אורי וצריך לדחוק ולומר דהתם בפניו ממש ומש"ה אסור אפילו כביעותא בכותח' והא דמשמע הכא דוקא הוראה גמורה וכו' היינו שלא בפניו ממש ובתוך ג' פרסאות ונחזור למה שפי' לעיל דההיא דרב חסדא אורי בכפרי ורב המנונא בחדתא דארגיז מיירי בהוראה של קביעות לדברי התוס' דלפי הנראה לע"ד כן הוא דעת רבינו משה מיימון שהרי בפרק ה' דהלכות תלמוד תורה חלק בין מורה לדרך מקרה ובין קובע עצמו להוראה וכתב שבדרך מקרה מותר חוץ לי"ב מיל ובדרך קבע אסור אפילו רבו בסוף העולם ויש לדקדק מנ"ל לחלק בכך פשיטא שאין דרכו לפסוק אלא מה שנראה לו מתוך הגמ' ונראה בזה דקשיא ליה הקושי' שהקשה התוס' בדיבור דאלא א"כ רחוק ממנו ג' פרסאות רב המנונא אמאי לא אורי בשני דרב הונא ולא ס"ל האי תירוצ' דמתרצי תוס' דהתם בלא רשות. ס"ל דהא דמשמע דאפי' שיש מובהק מותר להורות חוץ לג' פרסאו' היינו דוקא בדבר שנקרה במקרה כי ההיא דתנחום בריה דרב אמי דאינקלע להתם ודרש להו דרך המקרה דעלה מייתי הך ברייתא דאמר א"כ רחוק ממנו י"ב מיל דמשמע הא תוך י"ב מיל מותר אבל ההיא דרב המנונא לא אורי י"ל שלא רוצה לקבוע עצמו כלהו שני דרב הונא דומיא דהא דקאמר דרב חסדא אורי ורב המנונא אורי דאיירי בקביעות וכדפי' לעיל לדעת התוס' וגם מה שהוקשה לך גבי ההיא דתנחום בריה דרב אמי דאמר קל להתיר כו' למה לא הקשה בסתם והלא רבי מני דמן צור איכא הכא כו' לפי פרש"י דפ' אלו טריפות גבי שרקפא דספק דרוסה וכו' פשיטא שיפה תירץ מר לפי הנראה לע"ד דאי משום דאתריה דרבי מני הוה לא הוה ביה איסורא ממש אלא דלאו אורח ארע' הוא ומש"ה הקשה לו מההיא דתלמיד אל יורה כו' דפשיטא דאפילו איסורא איכא כדכתבת אמנם נלע"ד לתרץ עוד בענין אחר והוא דמה שמשמע התם בפ' אילו טריפות (דף נד) ובפ' כל הגג (דף צד) דאין לתלמיד חכם להורות במקום חבירו כנגד דעת חבירו היינו דוקא בעירו ממש כי ההיא דשרקפא דספק דרוסה שדרינהו לקמיה דשמואל משמע שהיה שם בעיר וכן ההיא דפרק כל גגות מוכיח כן בהדיא שהיה שמואל גם באותו מעמד ממש ומש"ה לא מבעי ליה לאורי אבל היכא שאינו בעיר ממש אפי' בתוך ג' פרסאות פשיטא שיכול להורות באקראי היכא שהת"ח האחד אינו רבו ומעתה לא יקשה מההיא דר' תנחום דלכאורה נראה שלא היה ר' מני אבא באותה העיר ממש מדאמר להו דלאו אדעתיה שהיה שם ר' מני אבא ומסתמא אם היה שם הוה ליה למידע וכל שכן כשהי' רבו אלא ודאי שלא היה בעיר ממש והא דקאמר ליה לאו רבי אבא מני דמן צור איכא הכא לאו הכא ממש בעיר אלא הכא כלומר בהך פרוות' ובתוך שלשה פרסאות מדהקשה לו מההיא דתלמיד אל יורה אלא אם כן רחוק ממנו שלשה פרסאות ואשר רצה לדמות לזה כשבאין שני בעלי דינין לפני רב אחד אכסנאי ויש רב אחד זקן ומופלג מיושב בעיר ורצית ללמוד מכאן דאין הרב האכסנאי יכול לדון ביניהם בלא רשות הרב היושב שם נראה לע"ד שיש לחלק בזה בין הוראות איסור להוראות ממון דשמא אין הרב היושב שם ממוצע שם לשניהם ומשום כך באו לפני האכסנאי ולמה ידחם הרב האכסנאי לפני הרב האחר מאחר שאינו רבו ויכוף אותו לדון לפני מי שאין ממוצע להם אבל בהוראות איסור והיתר לא שייך למימר הכי ומשום כך אמרו דלאו אורח ארעא לאורי באתריה דחבריה וגם לענין ברכת חתני' הדעת מכרעת לפי הנראה לע"ד דמאחר שאבי החתן והכלה חפצים שיברך האכסנאי שאין הרב שבעיר יכול למחות וקצת יש להביא ראיה על זה ממה שפסק רבינו שמחה שצריך שיהיה השליח צבור מרוצה ואפילו יחיד יכול למחות נגד הרוב ואף כי יש קצת לחלק ולא חשתי להאריך בזה באפס פנאי. וגם אין נראה לע"ד בין אם הוא מושכר שם או לא דמסתמא לא השכירוהו אדעת' שלא יוכלו לעשות כרצונם בענין כזה אבל ודאי נראה דאם מנהג שהרב שבעיר נוטל איזה דבר מהחתן והכל' דודאי לאו כל כמיניה לרב האכסנאי למפסק לחיותיה דאותו הרב היושב שם בקביעות וכדכתב מר ולענין שאלתא דשאלילנ' קדמן אם תלמידך יכולין לסמוך בעיר' ובמעמד אפילו היכא שאתה מוחה הנה דבר פשוט הוא לפני /לפי/ הנראה לע"ד דאין יכולין לעשות כן מקל וחומר בהנחת תפילין לפני רבו וראיי' הסכין שהרי אין לך שררה גדולה מזו ובהדיא אמרו התו' בפ' קמא דסנהדרין /ה' א' /שלא היה ר' חיי /חייא/ רשאי ליתן רשות לרב ולרבה בר בר חנה בעירו של רבי שלא ברשותו ע"כ הפס"ק השייך למהר"ר ישראל ברונא: